

A zágrábremetei Szűz Mária-kegykép

Alkotó	Dorneck, Joseph működött Bécsben, az 1820-1830-as években
Készítés ideje	1836
Anyag	papír
Technika	rézmetset
Méret	magasság: 19 cm szélesség: 11,5 cm
Jelzet	kép alatt jobbra: Dorneck sc.
Felirat	Felirat: Effigies B. Mariae Virg. in Ecclesia Remete, prope Zagrabiam, in Croatia
Leltári szám	1975.2928.1
Egyéb	Előkészítő rajz + rézlemez: Esztergom, Főszékesegyházi Könyvtár, Icon 1578

Leírás

A Zágráb közeli Remete egykori pálos kolostorához tartozó csodatevő kegyszobornak ez a leegyszerűsítő, mégis találó ábrázolása egy nevezetes összefoglaló mű egyik illusztrációja. Jordánszky Elek, a pozsonyi, majd esztergomi kanonok, teológiai doktor, tinnini (Knin, Horvátország) püspök 1836-ban jelentette meg Magyarországon az ahoz tartozó részekben lévő boldogságos Szűz Mária kegyelem' képeinek rövid leírása című kötetét, amelyet Eszterházy Pál hasonló témájú két könyvének (1690, 1696) nyomán, azok kibővített, javított verziójaként állított össze. A hely által meghíltve - előszavában ugyanis említi, hogy Pozsonyban az Esterházy Pál által építtetett palotában nyert szállást, ahol a szerző a Mennyei koronát s annak első, rövidebb változatát megírta - valamint az országgyűlés vallási ünnepeket érintő vitáira válaszul fogott neki az írásnak. Szűz Mária kultushelyeinek összegyűjtésével tulajdonképpen azt kívánta bizonyítani, hogy Mária tisztelete épp olyan eleven és virágzó, mint a korábbi időkben, tehát nem indokolt az ünnepek összevonása, sem más beavatkozás a nép vallásgyakorlatába. Valamennyi tételhez készült egy vagy két metszet - vagy csak magáról a kegyképről, vagy a kegyképről és az oltárról is - amelyeket metszet-előképek, illetve ceruza- és tollvázlatok alapján szinte kivétel nélkül a bécsi Dorneck készített el. Az ő működéséből majdhogynem csak ezen illusztrációkat ismerjük. A zágrábremetei kolostor és templom, illetve a csodatevő Mária-szobor ismertetése az 59. szám alatt, a 122-123. oldalon szerepel, a két szöveges oldal közötti számozatlan lapon a rézbe metszett ábrázolással. Ugyanezen kegyhelyről és képről Esterházy Pál a 41. számon értekezett az első könyvében. Fontos adalék, hogy az 1836-ra datált metszetelőkészítő tollrajzot az esztergomi Főszékesegyházi Könyvtár őrzi (ltsz. Icon 1578), számos további rajzzal és néhány nyomólemmel együtt, amelyek ugyancsak e könyvhöz készültek. A hagyomány szerint Isquirinus, az első néhány itt élő remete superiorja hozta magával a szobrot, amelyet a máriavölgyi (Mariathal, Marianka) kegyszobor másolatának tartanak. Ez utóbbiról a kutatás úgy tartja, hogy 1240-1260 körül faraghatta egy ismeretlen mester. A remetei szobor típusa, illetve ábrázolása nagyon hasonlít néhány más Mária-kegyszoborhoz, leginkább a beszterceihez (Máriabeszterce, Máriabisztrica, Marija Bistrice, zágrábi püspökség), a stotzingi (Lajtaszék, Štucinga, egykor győri püspökség, ma Eisenstadt püspökség), valamint természetesen a máriavölgyihez. A zágrábmonostori kegyszobor számára a XVII. században külön kápolnát építettek: nagyszabású ünnepség keretében 1654. április 12-én vitték át oda addigi helyéről. Esterházy Pál leírásában az olvasható, hogy pestis, háború idején, illetve amikor „más valami nagy változás következett,” a szobor tündökölve lebegett a templom felett. A Dorneck-féle metszeten a szobor körül sugarakkal

jelzett ragyogás - a Mária-ábrázolásokon megszokott dicsfényen túl - talán ezt az isteni fényt is hivatott érzékeltetni. (Sebő Judit, 2021)

Kiállítások

- 2021 Budapest, Magyar Nemzeti Múzeum, "Pálosok"- rendtörténeti kiállítás

Bibliográfia

- Urbán Máté: „Pálos zarándokhelyek a késő középkori Magyarországon.” In: Vallástudományi Szemle 1/2009.
- Tüskés Gábor - Knapp Éva: Népi vallásosság Magyarországon a 17-18. században. Budapest, 2001. 373-376.
- Tüskés Anna: „A pócsi Mária-kegykép kisgrafikai ábrázolásai.” In: Ars Perennis. CentrArt Művészettörténeti Műhely Tanulmányok, 2010, 267-284.
- Dr. Szilárdfy Zoltán: „A magyarországi kegyképek és -szobrok tipológiája és jelentése.” In: Barna Gábor - Bálint Sándor: Búcsújáró magyarok. Budapest: Szent István Társulat, 1994, 337-338.
- Szilárdfy Zoltán - Tüskés Gábor - Knapp Éva: Barokk kori kisgrafikai ábrázolások magyarországi búcsújáróhelyekről. Budapest, 1987.
- Serfőző Szabolcs: A sasvári pálos kegyhely története: A zarándoktemplom kialakítása és kegyszobrának kultusza a 18. században. Budapest, 2012
- Magyar Zoltán: „A csodás képmás. Kegyekhez fűződő mondák a magyar folklórban.” In: Ethno- Lore 32. Népi kultúra - népi társadalom (Az MTA Néprajzi Kutató Intézetének Évkönyve), 2015, 219-292.
- Jordánszky Elek: Magyar Országban's az ahoz tartozó részekben lévő boldogságos Szűz Mária kegyelem' képeinek rövid leírása. Pozsony, 1836